

DOCHTER VAN EVA

Carry Slee

Dochter van Eva

Roman

www.carryslee.nl
www.thehouseofbooks.com
© Carry Slee, 2002
© The House of Books, 2022
Omslagontwerp: Buro Blikgoed, Haarlem
Foto auteur: © Jan Willem Kaldenbach
Typografie: Crius Group, Hulshout

ISBN 978 90 443 6422 4
ISBN 978 90 443 6418 7 (e-book)
NUR 301

OVERAMSTEL

uitgevers

The House of Books is een imprint van Overamstel uitgevers bv

Alle rechten voorbehouden.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Een

1

‘Luister goed,’ zei mama, ‘als je wilt dat ik ooit beter word, moeten we elke band met deze gribus verbreken.’

Ons nieuwe adres was voor iedereen geheim, zelfs voor Ada.

Gelukkig zwaaiden ze allemaal nog wel toen de verhuiswagen wegreed.

In de nieuwe straat was alles anders.

Daar hingen de moeders niet op een kussen uit het raam, zodat ik even gezellig kon kletsen. En daar had papa geen atelier in de kelder aan de overkant. Er hingen geen touwtjes uit de brievenbussen. Maar het allermoeilijkst was nog dat ik er niemand kende.

Toch ging ik nooit meer naar mijn oude straat terug. Omdat ik wilde dat mama beter werd.

En nu zei mama zomaar dat ze misschien nooit meer beter zou worden.

De psychiater had mama aangeraden met vakantie naar Zwitserland te gaan.

‘Zwitserland?’ vroeg papa verbaasd. ‘Heeft hij dat echt gezegd? Daar gaan alleen mensen heen die last van hun longen hebben.’ Hij snapte er niks van, want mama zeurde overal over, behalve over haar longen.

Mama zei dat de psychiater heus wel wist wat hij zei. Misschien was het papa nog niet opgevallen, maar de laatste tijd had ze het vaak benauwd en had ze een gevoel of ze stikte. Het was algemeen bekend dat berglucht wonderen deed. Maar papa was erop tegen, omdat vakanties in Zwitserland niet te betalen waren.

Toen papa de volgende dag thuiskwam stond de gang vol blikken. Mama had voor de hele vakantie blikken ingeslagen. En we hoefden echt niet bang te zijn dat het niet lekker was. Alle blikken waren van een eersteklas merk. Ze had blikken vlees, groenten, aardappelen, melk, boter, kaas en vleeswaren, zelfs koekjes en snoep.

‘Als je al die blikken mee wilt nemen, mogen we wel met een verhuishwagen op vakantie,’ zei papa.

Mama stelde voor een imperiaal te kopen dat je boven op de auto vast kon zetten, maar papa zei dat hij zelf ook verstikkingsverschijnselen kreeg als hij voor die ene keer zo veel geld moest uitgeven. Hij zou er wel een lenen.

Het was nog een heel gedoe om het imperiaal op de auto aan te brengen, want aan één kant was er iets afgebroken zodat hij daar niet vastgeklemd kon worden. Mama wilde dat papa ermee naar de garage ging. Maar papa vroeg of ze wel wist wat die lui per uur rekenden, en dat het dan wel een heel duur reisje zou worden. Bovendien had de kleermaker van wie hij hem geleend had, er al zo'n beetje heel Europa mee afgereisd. Hij zette 'm zelf wel vast, met een touw.

Mama was bang dat we 'm onderweg zouden verliezen. 'Jullie kunnen nog eerder mij verliezen,' zei papa. 'Dat ding zit muurvast!'

Als mama had geweten dat er zo veel werk aan vastzat, zou ze nooit voorgesteld hebben om op vakantie te gaan. Al onze kleren moesten worden gewassen, want ze wilde alles meenemen. Het zou haar niet gebeuren dat ze eindelijk op vakantie was en dan nog in een of andere gootsteen onze vuile was kon uitknoodelen.

Al vijf dagen van tevoren haalde ze onze klerenkast leeg en moesten we in oude kleren die veel te klein waren naar school. Ze had niet eens tijd om te koken want ze stond de hele dag te wassen en te strijken.

'Dan maak je toch een blik open,' zei papa. Maar dat wilde mama niet want de blikken waren precies uitgeteld.

Een paar dagen voor we zouden vertrekken zei mama dat ze scheel zag van het wassen. Ze had er een hard hoofd in of ze het wel zou halen. Het huis moest schoon worden achtergelaten, anders kweekten we ongedierte. We zouden de eersten niet zijn die bij thuiskomst een muizenplaag aantreffen. Ze strooide dan ook muizengif, maar dat alleen leek haar niet afdoende.

De laatste dag mocht er niemand meer in huis, anders kwam er toch nog vuil van de straat mee naar binnen. Els en ik stonden buiten te wachten. We wisten niet hoelang het zou duren en we

mochten het ook niet vragen want mama zei dat we haar dan voordat we weggingen alsnog konden laten opnemen.

Als papa had kunnen helpen was het misschien sneller gegaan, maar papa moest de dozen met blikken boven op de auto vastbinden. Toen het eindelijk was gelukt, kwam hij erachter dat het zeil waarmee de blikken moesten worden afgedekt te krap was.

Eindelijk ging de deur open. Mama liep voor papa uit, die de koffers naar beneden droeg. 'Pas op!' riep ze bij elke bocht en ze hield de deur voor papa open. 'Ik moet er niet aan denken dat er iets met mijn drank gebeurt.' Ze had de flessen met medicijn wel zorgvuldig tussen het linnengoed gestopt, maar ze was bang dat papa met zijn dollen kop ergens tegenaan zou stoten en dat ze dan braken. Mama zei dat ze de koffers echt liever zelf naar beneden had gedragen, maar dat kon nou eenmaal niet. Vrouwen mochten niet zwaar tillen.

Papa zette de koffers bij de auto voor me neer en hield de laadklep omhoog.

'Dat mag zij niet doen,' riep mama geschrokken.

'Het is een sterke jongen, hoor,' zei papa. Hij wilde altijd dat ik jongensdingen deed. Dan had hij toch een zoon. En ik deed het, omdat ik wilde dat hij trots op me was. Ik zuchtte even toen ik de koffer in de auto tilde.

'Je moeder heeft voor de hele Zwitserse bevolking medicijnen meegenomen,' zei papa.

Mama zei dat hij zich niet zo moest aanstellen. Ze had maar één fles extra bij zich voor het geval er een brak.

Eenmaal op de snelweg vond mama het een eng idee dat al die blikken boven ons hoofd lagen. Stel je voor dat ze zouden gaan schuiven en over het dak langs de voorruit op de motorkap rolden. Dan moest papa blind rijden en waren we reddeloos verloren. Want mama vond papa toch al een chauffeur van niks,

en als hij ook nog eens niks zag verloor hij de macht over het stuur. Ze probeerde steeds te luisteren of ze de blikken al hoorde rollen, maar als papa zong kon ze niks horen. En papa zong altijd in de auto.

Hoewel er niks met de blikken gebeurde, moest mama toch al snel twee lepels van haar medicijn innemen.

We waren boven in de bergen op weg naar een slaappleaats toen de auto begon te sputteren.

‘Poot op het gas!’ riep mama.

Papa drukte uit alle macht het gaspedaal in, maar het maakte niets uit. De auto schudde en bonkte en ineens stond hij helemaal stil. Papa kon nog net de handrem aantrekken, anders waren we achteruitgerold.

‘Wat gebeurt er in Jezus Christusnaam!’ riep mama. Papa keek op de benzinemeter. ‘Hij heeft dorst.’

‘Je gaat me toch niet vertellen dat de benzine op is?’ vroeg mama.

Papa zei: ‘Jij kunt goed raden!’

‘Dit wordt onze dood!’ riep mama. ‘We kunnen geen kant meer op en het wordt nog donker ook.’

Maar volgens papa konden we nog wel achteruit. Toen raakte mama helemaal in paniek. ‘Ben je gek geworden! Wie gaat er nou achteruit de berg af?’

‘Deze jongen.’ En papa zette de auto in z’n vrij.

‘Ik stap uit!’ riep mama, en voordat papa de handrem eraf kon halen deed ze de deur van de auto open.

Als mama het me zou vragen, zou ik ook uitstappen, dat wist ik. Zo ging het altijd. Als mama bang was in de auto, stapte ze uit en dan moest ik mee omdat ze niet wilde dat mij iets overkwam. Wat papa deed kon haar niet schelen en die grote, zoals ze Els noemde, was oud en wijs genoeg om voor zichzelf te zorgen. Maar ik moest mee. En tot nu toe had ik dat altijd

gedaan, ik had altijd alles gedaan wat mama vroeg. Alleen maar omdat ik wilde dat ze weer beter werd.

Maar nu wilde ik niet uitstappen. Ik zong keihard in mezelf zodat ik mama niet kon horen. En toen ze haar hand naar me uitstak, boog ik gauw voorover, alsof er iets met mijn schoen was. De deur van de auto sloeg dicht. Toen ik opkeek was mama uitgestapt, alleen.

Terwijl papa de auto achteruit liet rollen, hoorde ik mama roepen dat hij een vuile kaffer was. En papa schreeuwde terug wat hij van mama vond. Els en ik zeiden allebei niets. We waren bang om in het ravijn te storten. Papa kon nooit goed achteruitrijden. Hij reed nog liever om als hij een paar meter achteruit moest. Maar nu kon het niet anders. De auto rolde langzaam naar achteren, en mama volgde te voet. Papa probeerde 'm in het midden van de weg te houden, maar dat lukte niet. De auto zwenkte steeds heen en weer en af en toe gingen we vlak langs de afgrond. Dan begon mama te gillen.

Els en ik knepen in elkaars hand en soms deden we onze ogen dicht, maar dat hielden we niet lang vol want we wilden toch zien wat er gebeurde. En mama schold maar, terwijl ze met haar vinger op haar voorhoofd tikte.

Auto's die de berg op- en afkwamen, toeterden. Sommige chauffeurs deden hun raampje omlaag en riepen iets in het Duits. Papa en mama en ik konden het niet verstaan, maar Els wel want die kreeg Duits op school. Volgens haar vonden de mensen het levensgevaarlijk wat papa deed.

Ineens begon mama te schreeuwen. 'Je moet nu stoppen, ik moet mijn medicijn innemen!'

'Ik kan toch godverdomme niet midden in een haarspeldbocht stoppen,' riep papa terug.

Els hield haar hand op haar linkerzij; dat deed ze altijd als ze daar pijn had. En ik had kramp in mijn buik.

‘Jullie laatste uur heeft geslagen!’ riep mama. ‘Over enkele seconden liggen jullie morsdood beneden!’

‘Dan zullen we in de hemel in elk geval niet van de honger omkomen, met al die blikken!’ riep papa door het raampje.

Toen we de bocht om kwamen en hij een inham in de berm zag, zei hij: ‘Die hebben ze hier speciaal voor mij aangebracht.’ En hij parkeerde de auto en stapte uit. Hij hield een vrachtwagen aan die stapvoets omhoog reed. De chauffeur had een jerrycan met benzine bij zich.

‘De man heeft nog op me gerekend ook,’ zei papa toen de chauffeur de benzine in onze tank liet lopen. ‘Beter kan toch niet. Zo zie je maar weer. Dat hebben ze hier in Zwitserland toch maar keurig geregeld.’

Mama griste haar tas van de voorbank en haalde haar medicijn eruit. Ze nam twee lepels van haar drank, de eerste extra lepels.

Op weg naar ons vakantiehuisje moest papa de auto steeds stilzetten. Dan stapte mama uit en rende in paniek over de parkeerplaats heen en weer en dan riep ze dat de bergen op haar af kwamen.

‘Dat went wel,’ zei papa. Maar het werd alleen maar erger. Mama had het gevoel of ze geen lucht kreeg en ze wilde naar huis. Dat vond papa onzin. Hij had het hele eind niet voor niks gereden. Nu hij toch tussen de berggeiten zat, wilde hij het land ook zien.

‘Dan ga ik met die kleine op de trein terug,’ zei mama. Maar ik wilde niet met mama mee en zei dat ik de bergen juist mooi vond.

‘Het gaat niet om mooi!’ riep mama verontwaardigd. ‘Heb je gezien hoe hoog die krenge zijn? Kijk eens om je heen. Overal staan bergen. Voor je, achter je en naast je. Je zit opgesloten en kunt geen kant op. Net als in een koker.’

‘O nee?’ zei ze toen ik mijn schouders ophaalde. ‘Adem maar eens in. Toe dan, voel je wat je inademt? Nou, wat adem je in, zeg het dan?’

‘Lucht,’ zei ik.

‘Deze lucht is veel te ijl,’ zei mama. ‘Daar zit bijna geen zuurstof in.’

Ze waarschuwde ons elke avond als we naar bed gingen. ‘Denk erom dat je heel diep inademt, anders stik je in je slaap.’

Soms werd ik ook benauwd, meestal 's nachts als ik wakker werd van mama die naar het raam rende en riep dat ze stikte en dat we allemaal zouden stikken. En dan hoorde ik haar ademen en dan dacht ik gauw dat we weer thuis waren en ik naar de vijfde klas zou gaan. En dan werd ik langzaam rustig, want we waren dan wel verhuisd, maar ik kon toch op dezelfde school blijven.

Nu was de vakantie gelukkig voorbij, maar het was lang niet zo fijn op school als ik had gedacht, want we kregen handwerken. 'Ik kan niet geloven dat jij een zus van Els bent,' riep juffrouw Minkema elke keer wanneer ze mijn breiwerk uit mijn handen rukte om de steken op te halen.

'Prutser!' riep ze dan. 'Prutser die je bent!' Eén keer smeed ze mijn breiwerk met pennen en al naar mijn hoofd. Ik dook gauw weg.

Els kon goed met haar opschieten, maar ik haatte haar, omdat ik breien haatte. En omdat ze niet snapte dat ik geen meisje was, maar papa's jongen. In plaats van handwerken had ik met de andere jongens uit de klas moeten figuurzagen.

Papa zei dat jongens niet konden breien. En dat jongens die het wel konden, geitenbreiers waren.

Ik wilde geen geitenbreier zijn. Ze zou me er niet onder krijgen. Dat maakte haar zo radeloos dat ze me op een dag een klap gaf. Mijn wang gloeide, maar ik was niet van plan de strijd op te geven. Ik kreeg nog liever een klap dan dat ik met een zelfgebreide pannenlap thuis moest komen.

Ik vertelde papa trots dat juf Minkema me geslagen had omdat ik niet wilde breien, maar dat het me niks kon schelen.

Het kon papa wel schelen. 'Is dat mens helemaal gek geworden! Ze moet haar handen thuishouden.' En hij belde het hoofd van de school op.

Toen ik de volgende dag zat te rekenen ging de deur van de

klas open. Daar stond juf Minkema, en ik wist wat ze kwam doen. Ze vroeg aan de juf of ze me even mocht lenen. De juf knikte. Die leverde me aan de vijand uit! Ik liep heel langzaam van mijn plaats naar de deur. In de klas was ik nog veilig. En op de gang was ik ook niet bang. Maar ze trok me aan mijn oorlel het lege handwerklokaal in en deed de deur dicht.

‘Ik zal je leren, krengr!’ zei ze, en ze sloeg me. Mijn bril vloog van mijn neus. ‘Vuil krengr!’ Ze bleef maar slaan, ik dacht dat ze nooit meer zou ophouden.

We hadden al een halfjaar geen handwerken meer gehad toen op een ochtend de deur van het lokaal weer openstond.

De nieuwe handwerkjuf noemde de namen op. Ze lachte heel lief naar me en keek me lang aan. Veel langer dan de andere kinderen. Ze had vast en zeker al veel over me gehoord.

Ze riep me bij zich en zei dat ik niet hoefde te breien als ik niet wilde.

Ik zei dat ik wel wilde naaien. Dat kon, omdat papa ook kleermaker was. Ik mocht een wandkleed maken met figuurtjes erop van vilt. De juf hielp me erbij en zei dat ik zo’n mooie blouse aanhad.

Toen we de week erna weer handwerken hadden, wilde ik de blouse aan die de juf zo mooi vond, maar mama had ’m in de was gestopt.

Ik vond het stom van haar, want hij was nog helemaal niet vies en ik had ’m speciaal voor deze dag bewaard.

Ik keek in mijn klerenkast, maar er was niet één blouse die erop leek. Ik vroeg me af wat ze nog meer mooi zou vinden, maar dat was heel moeilijk want ik had de nieuwe handwerkjuf natuurlijk nog maar één keer gezien. Daarom koos ik maar gewoon wat uit.

Ik was tien minuten vroeger op school dan anders, zo hard had ik gefietst. Ik stond er nog maar net toen ik de handwerkjuf zag aankomen. Ze was niet op de fiets, zoals de oude juf. Ze liep op platte schoenen met veters en ik wist zeker dat ze nooit kon omvallen. Ze had kastanjebruin haar en droeg een blauwe jas. Een wollen jas die mij een warm gevoel gaf.

Eindelijk ging de bel. Ik wilde als eerste de klas in en rende naar binnen, de trap op. Bij de kapstok trok ik mijn blouse strak omlaag zodat ze het patroon goed kon zien. Maar ze groette me alleen maar. Ik wilde haar zeggen dat die ene blouse in de was zat, dat ik 'm anders wel had aangetrokken. Ik lette heel goed op toen ze de namen oplas maar dit keer keek ze net zo lang naar mij als naar de anderen. Ik had spijt dat ik mijn blouse niet voor mama had verstoppt.

'Er is toch niks?' De juf kwam naast me staan en sloeg een arm om me heen. Het was fijn, nog fijner dan die keer dat ze iets zei over mijn blouse.

‘Dit is neuken,’ zei Nelleke. En ze maakte van haar ene hand een gaatje, stak haar wijsvinger erdoor en haalde hem op en neer. Ze legde ons uit dat er vrouwen bestonden die dat voor geld deden. Ze wist van haar broer dat die vrouwen op de Wallen werkten en ze zei dat je nooit kon weten of je eigen vader ook weleens naar de Wallen ging. Dat was zo’n beetje het meest schokkende wat ze ons tot nu toe had geleerd.

Vroeger hinkelden we altijd in de pauze of we speelden verstopperijtje. Maar sinds Nelleke er was, stonden we allemaal om haar heen en luisterden vol bewondering naar haar.

‘Weten jullie hoe zo’n vrouw heet die op de Wallen werkt?’ vroeg Nelleke op een dag. ‘Een hoer.’

Papa zei altijd dat een hoer een vrouw was die liggende haar brood verdiende om zich staande te houden. Hij zei dat ik het later wel zou begrijpen, als ik groot was.

Nelleke kon niet goed leren. Ze haalde overal onvoldoendes voor, maar ze werd er nooit mee gepest. Dat kwam omdat ze zei dat ze niet stom was, maar dat er iets aan haar hersenen mankeerde waardoor ze niks kon onthouden. Maar ze kende wel allemaal vieze rijmpjes en versjes uit haar hoofd.

Toch wilde niemand echt vriendinnen met Nelleke worden.

Dat kwam niet doordat ze er veel ouder uitzag met haar nylonkousen en hoge hakken. Dat vonden we eigenlijk wel interes-

sant, want die nylonkousen zaten vast aan een jarretelgordel, en Nelleke liet ons precies zien hoe zo'n gordel eruitzag. Het kwam ook niet doordat ze met een heleboel spelletjes niet mee kon doen omdat ze bang was dat er dan een ladder in haar kousen kwam.

Iedereen was bang voor haar, daar kwam het door. Want Nelleke deed ook dingen met jongens, wat vies doen heette.

Toen ik nog in onze oude straat woonde had ik ook vies gedaan, met het broertje van Ada.

Om de hoek, ergens in een portiek liet hij zijn piemel aan mij zien. Ik deed mijn trui omhoog en toen drukte hij zijn piemel tegen mijn blote buik. Ik hield het voor iedereen geheim, maar hij had het aan Ada verteld. Diezelfde middag kwam Ada geschrokken naar mij toe. Ze zei dat ik nu zwanger was. Ik werd heel erg bang en raakte in paniek. Van de zenuwen kreeg ik geen hap meer door mijn keel en toen ik 's avonds in bed lag, moest ik huilen. Ik durfde het niet eens aan Els te vertellen. Pas toen ze beloofde het niet tegen papa en mama te zeggen vertrouwde ik haar toe wat ik had gedaan. En dat er een baby in mijn buik zat, waar ik niet voor kon zorgen omdat ik geen geld had. Ik wist zeker dat mama er ook niet voor kon zorgen, en ik was bang dat papa en mama mijn baby'tje zouden verdrinken, net als de buurman met de pasgeboren poesjes had gedaan.

Maar Els zei dat het niet kon. Ik was nog niet eens ongesteld en dan kon ik nooit zwanger worden. Ik vroeg Els wel drie keer of het echt niet kon. Els wist het zeker en ik geloofde haar, want Els kletste nooit zomaar wat uit haar nek zoals ik, zei mama altijd.

Na die dag voelde ik me anders dan ervoor. Ik had vies gedaan en ik wist zeker dat niemand uit mijn klas dat nog durfde. Maar Nelleke dus wel. Daarom zei ik ja toen ze vroeg of ik na schooltijd met haar mee naar huis ging.

Nelleke woonde op de Da Costakade in een benedenhuis. Dat was vlak bij de Kinkerstraat. Volgens mama was het daar nog erger dan de gribus waaruit wij weggevlucht waren. Je was je leven niet zeker in die buurt. Je kon daar op klaarlichte dag een mes in je rug krijgen.

Nelleke belde niet aan, maar haalde een sleutel uit haar zak. ‘We moeten heel zachtjes doen,’ zei ze. ‘Want mijn ouders slapen nog en eigenlijk mag ik dan niemand meenemen.’

Ik dacht aan mama die zich vaak zo depressief voelde dat ze niet uit bed kwam. Maar wij hadden gelukkig papa nog. En Nelleke had twee zieke ouders! Ik vroeg haar of ze dat niet heel moeilijk vond. Maar Nelleke zei dat haar ouders niet ziek waren, maar overdag sliepen omdat ze een café hadden. Soms was het ’s ochtends al bijna licht als ze thuiskwamen.

Nelleke stak de sleutel in het slot, draaide hem om, en sloop de gang in. Links van de gang zat een deur en die deed ze open. Ze wenkte dat ik kon komen. Ik liep op mijn tenen naar binnen en deed de deur heel voorzichtig achter me dicht.

Nelleke had een kleine kamer aan de straatkant. Er stond alleen een bed in en een rotanstoel waarin ik mocht zitten. Nelleke deed haar matras omhoog en liet de vork zien die daar lag. ‘Die ligt hier omdat ik ’s nachts bang ben,’ zei ze.

‘En je broer dan?’ vroeg ik.

Nelleke legde uit dat hij al een paar keer met de politie in aanraking was geweest en dat hij nu in een soort internaat zat. Ze was elke nacht alleen thuis en durfde niet te slapen. Eén keer was ze zo bang geweest dat ze zich had aangekleed en naar het café was gegaan. Maar haar ouders waren toen heel kwaad geworden en waarschuwden dat ze haar ook naar een internaat zouden sturen als ze dat nog eens deed.

Nelleke kwam er ineens mee toen we nog maar net op haar kamer waren.

‘Wil jij mijn beste vriendin worden?’

Ik was blij, want sinds we in de nieuwe straat woonden had ik nog geen nieuwe vriendin. Op school ging ik met Willemijn om, maar die wilde na schooltijd altijd meteen naar huis.

Nelleke wilde ook nooit naar huis en bij haar mocht ook niemand binnen. Daarom zouden we best bij elkaar kunnen horen. Dan kon ik Nelleke mijn geheim vertellen, dat ik ervan droomde dat de handwerkjuf mijn moeder was.

‘Ik wil wel je beste vriendin worden,’ zei ik daarom.

Nelleke zei dat een beste vriendin voor haar heel belangrijk was, omdat haar ouders ’s nachts nooit thuis waren. Op de vorige school had ze ook een beste vriendin gehad, bij wie ze zo vaak mocht komen eten en slapen als ze wilde.

Ze gaf me potlood en papier zodat ik kon tekenen hoe mijn kamer eruitzag. Ik tekende een piepklein kamertje, waar net één bed in paste, maar Nelleke zei dat ze haar luchtbed dan wel onder mijn bed zou schuiven. Kon ze dit weekend misschien al komen?

‘Waarom niet?’ zei Nelleke toen ze zag dat ik schrok. ‘Of mag het soms niet van je moeder?’

‘Natuurlijk wel,’ zei ik. ‘Van mijn moeder mag alles.’

‘Je moet niet schrikken,’ zei mama. ‘Het kan best zijn dat je vandaag of morgen thuiskomt en er een ander slot op de deur zit.’ Ik dacht dat papa zijn sleutels wel weer kwijt zou zijn. Dat was al eens eerder gebeurd en toen wilde mama ook een ander slot op de deur laten zetten. Papa vond het flauwekul. Hij vroeg of mama wel wist wat dat kostte. Het was weggegooid geld, we hadden toch een goed slot? Ze kon het geld dan beter in het water gooien, dan had ze er nog lol van.

‘We hebben helemaal geen goed slot meer op de deur,’ zei mama. ‘We kunnen de deur net zo goed wagenwijd open laten staan. Je hebt je sleutels helemaal niet verloren. Die heb je je laten ontfutselen door een of ander wijf met wie je de koffer in bent gedoken. Die wrijft zich nu in haar handen. Let op mijn woorden, zodra we onze hielen lichten komt ze de boel hier leeghalen.’

‘Jammer dat je het doorhebt,’ zei papa. ‘Ik had juist gehoopt dat ze jou zouden weghalen.’

‘Als jij zo doorgaat, komen ze me zeker weghalen,’ zei mama. ‘Maar dan wel tussen zes planken.’

Maar nu ging het niet om de sleutelbos van papa. Het ging om papa zelf.

‘Je moet me beloven dat je niks laat merken,’ zei mama. ‘Ik ben erachter gekomen dat je vader het houdt met die toverkol.’ Ik wist meteen dat mama het over de eerste vrouw van papa had.

Laatst had mama de trouwfoto van papa's eerste huwelijk in zijn portefeuille gevonden.

Mama zei dat ze wel wist waarom papa die foto bij zich droeg. Hij knoeide ermee als hij zogenaamd heel lang op de wc zat. Hij was toch wel heel diep gezonken dat hij dat op de foto van zo'n toverkol deed.

Papa zei dat hij niet eens wist dat die foto nog in zijn portefeuille zat. Maar dat was niet waar, hij had de foto een keer aan Els laten zien, dat had ze verteld.

Mama vertelde dat de toverkol in levenden lijve was gesigna- leerd in de Jonge Roelofsteeg, waar papa zijn atelier had.

Ik vroeg hoe ze dat wist.

Iemand had mama getipt, maar ze wilde niet vertellen wie. Wel dat die persoon de komende tijd op haar verzoek papa's atelier zou bezoeken om te kijken of ze die twee kon betrappen. 'En als dat zo is,' zei mama, 'dan komt je vader hier niet meer in.'

Ik schrok, omdat ik nou toch weer zou moeten kiezen. En dat wilde ik niet meer. In het oude huis moesten we ook altijd kiezen als papa en mama ruzie hadden.

'Niet janken,' zei papa dan. 'Je hoeft alleen maar te zeggen voor wie je bent.'

Papa vond het heel belangrijk dat we voor onze mening uitkwamen. 'Anders ben je een lafaard,' zei hij. En dan vertelde hij over de oorlog, over Zwitserland, dat toen neutraal was geweest. Daar had hij echt geen hoge pet van op. En mama vertelde over tante Door, papa's zuster, die ook nooit een standpunt innam, en het achter haar ellebogen had. Maar dan zei papa weer dat dat er niks mee te maken had.

Els wilde dat papa wel een hoge pet van haar op had dus koos ze voor papa. Daarom koos ik maar voor mama, omdat ik het anders zielig vond. Ik zei er wel altijd bij dat ik papa ook lief vond.

'Daar gaat het nu niet om,' zei papa dan. 'Het gaat erom dat

jij voor mama kiest, dat heb je duidelijk uitgesproken.’

Voor wie ik nu moest kiezen wist ik niet. Misschien was het wel helemaal niet waar wat mama dacht. En ook al was het wel waar, dan nog wilde ik niet dat papa er niet meer in kwam. Dan zou ik dus voor papa moeten kiezen. Ik twijfelde nog, maar toen ik bij school aankwam wist ik het zeker. Ik koos voor papa, want dan móést mama hem wel binnenlaten, ze wilde natuurlijk niet in haar eentje achterblijven.

Maar tijdens de les kreeg ik spijt. Stel je voor dat papa mama echt bedroog?

De ochtend was nog maar voor de helft voorbij en ik had al tien keer mijn keus veranderd. Dat had ik wel vaker; volgens mama was ik wispelturig en dat had ik niet van haar, maar van papa.

Vlak voor de bel ging, koos ik toch nog gauw voor mama. Nu zou ik er niet meer over nadenken. Eens gekozen blijft gekozen. Ik sprak het met mezelf af.

Ik liep het kamertje van meneer Hofman in. Doordat ik zo ver van school woonde, kon ik niet naar huis tussen de middag. Mama dacht eerst dat ze me van school zou moeten halen, want alle kinderen gingen naar huis. De juffen en meesters ook. Maar meneer Hofman bood aan dat ik bij hem in het kamertje mijn brood mocht opeten. Ik wilde veel liever met Joke uit mijn klas mee, maar dat mocht niet van mama. Ze had die moeder van Joke weleens gezien en die zag er niet uit. Mama zei dat je je niet behoefde af te vragen hoe het er daar thuis uitzag. En ik moest niet klagen want bij meneer Hofman was ik in goeie handen.

Mama vond hem een fantastische man, omdat hij zo netjes was. Maar ik vond hem saai. Hij sprak nooit tegen me, want dat hoorde niet onder het eten. En na het eten moest hij weer aan het werk. Dan ging hij achter zijn bureau zitten en dan mocht

ik ook niet praten en moest ik heel stil zitten, met een boek, zodat hij niet kon merken dat ik er was.

Om kwart voor twee tikte hij even met de achterkant van zijn pen op het bureau en dan knikte hij. Dat betekende dat een van de juffen toezicht ging houden en ik naar buiten mocht. Ik verliet dan heel stil het kamertje en deed de deur geruisloos achter me dicht. Dan voelde ik me vrij, omdat ik nog een kwartier had voor de school begon. Ik stormde de school uit en rende net zo lang de straat op en neer tot mijn benen niet meer kriebelden.

Ik moest er niet aan denken dat papa er niet meer in mocht en mama een nieuwe man vond die net zo saai was als meneer Hofman. Als dat gebeurde had ik het aan mezelf te danken. Dan had ik maar niet voor mama moeten kiezen. Toen ik naar meneer Hofman keek die heel langzaam zijn brood opat, wist ik zeker dat ik de stomste keus had gemaakt die er bestond. En ik besloot die alsnog te veranderen.

Dat was het ergste, want nu was ik niet alleen wispelturig, maar ook nog eens onbetrouwbaar. En mama zei altijd dat als ik nu al onbetrouwbaar was, ik het later ook zou worden, net als papa. Het lag op de loer dat ik net zo werd, omdat ik in alles op hem leek. En dan kwam ik ook in de gevangenis, net als papa ooit.

Papa zei dat hij de boel alleen een beetje had geflest, maar volgens mama hadden ze hem niet voor niks opgepakt.

Ik had buikpijn en was misselijk. De hele dag had ik nog geen hap door mijn keel gekregen. Misschien was ik wel ziek. Mijn keuze gold niet meer. Morgen zou ik kiezen, als ik weer beter was.

Gelukkig paste mijn sleutel nog in het slot toen ik thuiskwam. Ik probeerde zo onverschillig mogelijk te doen, anders dacht mama dat ik aan haar kant stond. Maar ik wilde wel graag weten hoe het ervoor stond.

‘Heb je nog iets gehoord?’ vroeg ik terloops.

‘Nog niet,’ zei mama. ‘Zodra ze iets weet word ik gebeld. Je weet hoe oma is, die kan echt haar mond niet houden.’

‘Oma?’ vroeg ik.

Mama knikte. ‘Ja, oma heeft iets goed te maken. Ze heeft mijn hele leven verpest door me aan je vader te koppelen, dat ziet ze nu ook wel in.’

Ik dacht aan papa en oma die altijd samen onder één hoedje speelden. Aan al die keren dat ik ze achter mama’s rug had zien smoezen. Aan de blikken die ze naar elkaar wierpen als mama iets raars zei. Afgelopen weekend hadden ze nog samen gekaart. Ik zag het steeds voor me, oma die zich in de Jonge Roelofsteeg schuilhield om papa te verraden. Ik dacht aan mama die oma had gevraagd zoiets te doen. De hele tijd ging door mijn hoofd wat papa deed, en mama en oma. En voor het eerst voelde ik dat ik niet kon kiezen. Voor geen van tweeën. Ik wilde niet langer bij hen horen.